

Nr 44

Utlåtande i anledning av motion om ekonomiskt stöd åt de fria kristna samfunden och invandrarkyrkorna.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:1146 av herr Svensson i Kungälv *m. fl.* anhålles, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag snarast möjligt om ett provisoriskt ekonomiskt stöd till de fria kristna samfunden och invandrarkyrkorna.

I motionen framhålles att det ekonomiska stödet från samhällets sida till de fria och frivilliga organisationerna efter hand har utökats. En grupp folkrörelser som dock kommit att ställas utanför är de fria kristna samfunden och de s. k. invandrarkyrkorna i vårt land. Till deras allmänna verksamhet utgår inte stöd från statens sida. På sina håll lämnas dock kommunala anslag.

Motionärerna anför att de fria kristna samfundens kostnader har stigit i samband med nybyggnation av kyrkor och samlingslokaler. Till byggnads-kostnaderna kommer så lönekostnaderna.

I förhållande till svenska kyrkan befinner sig de fria kristna samfunden liksom invandrarkyrkorna i ekonomiskt underläge. Svenska kyrkan har uttaxeringsrätt, medan de fria kristna samfunden och invandrarkyrkorna måste lita till insamlade medel. Från religionsfrihetssynpunkt kan denna skillnad inte anses tillfredsställande.

Vidare erinras om det arbete som utföres av de s. k. invandrarkyrkorna. Såväl den romersk-katolska som den grekisk-ortodoxa kyrkan har en betydande medlemskader i vårt land. Deras ekonomi är emellertid dålig, eftersom underlaget består av invandrare i de lägre inkomstgrupperna, ofta med stora familjer i sitt forna hemland till vilka de översänder betydande belopp. Invandrarkyrkorna har sin största sociala betydelse genom de kurativa uppgifter de fyller. Invandrarutredningen har hithörande frågor om hand men den kommer emellertid att dröja ytterligare några år. Det skulle därför vara lyckligt om man i väntan på dess förslag kunde ge invandrarkyrkorna trygghet genom ett årligt statligt anslag.

Stat—kyrka-beredningen arbetar givetvis också med frågeställningarna, även om det sker från andra utgångspunkter. Ett förslag om likvärdig behandling från samhällets sida är troligen att förvänta från denna utredning. Emellertid kommer också denna utredning att dröja.

Under dessa omständigheter bör möjligheter övervägas om ett provisoriskt stöd till de fria kristna samfunden och invandrarkyrkorna i avvaktan på mera definitiva lösningar. Stödet bör i likhet med bidragen till de politiska partierna ges en generell utformning och utbetalas till den centrala

0104230 *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 11 saml. Nr 44*

Kartong. S. 8, rad 20. Står: Andersson

Rättat till: Andreasson

förvaltningen inom samfunden eller motsvarande organ som kan anses lämpligt.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motionen.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från statens invandrarverk, Sveriges frikyrkoråd, Katolska biskopsämbetet och Mosaiska församlingen.

Invandrarverket begränsar sitt yttrande till frågan om provisoriskt ekonomiskt stöd till de s. k. invandrarkyrkorna. Verket instämmer i motionärernas yrkande i denna del och anför härom följande.

Invandrarkyrkorna befinner sig i ett ekonomiskt underläge i förhållande till svenska kyrkan. Behovet av själavård och kyrkliga tjänster bland invandrare från i synnerhet Medelhavsländerna är klart manifesterat och har stegrats i takt med de senaste årens kraftigt ökade invandring.

De katolska och ortodoxa själasörjarna bland andra bedriver en omfattande kurativ verksamhet som innebär en avlastning för de ordinarie samhällsorganen. Det är invandrarverkets förhoppning att den försöksverksamhet med en ortodox resepräst, bekostad med medel från verkets anpassningsanslag, som pågår sedan några år skall bli upptakten till en mera omfattande statsunderstödd religiös service åt invandrarna. Försök från olika håll att utverka statsmedel till stöd för invandrarkyrkorna har emellertid hittills visat sig vara resultatlösa.

Samhället har en skyldighet att se till att den jämlikhet för invandrarna som statsmakterna uttalat sig för också gäller religiös omvårdnad. Inte minst ur religionsfrihetssynpunkt är de nuvarande förhållandena otillfredsställande.

Invandrarverket tillstyrker ett provisoriskt ekonomiskt stöd till invandrarkyrkorna utan avvaktan på invandrarutredningens och stat—kyrka—beredningens förslag.

Sveriges frikyrkoråd erinrar om att utöver de faktorer som nämns i motionen också den indirekta beskattningen har bidragit till kostnadsstegringarna. Samfunden och deras församlingar står som den slutliga konsumenten och har inte såsom företagen möjlighet att göra avdrag för t. ex. den mervärdeskatt, som ingår i investeringar. Denna merkostnad måste de berörda samfunden täcka med gåvor, om verksamheten skall kunna bedrivas utan inskränkningar.

Vidare anför frikyrkorådet bl. a. följande.

Motionärernas beräkning av de fria kristna samfundens sammanlagda lönesumma till ca 50 milj. kr. per år är utan tvekan för låg. 1968 beräknades de fria kristna samfundens sammanlagda utgifter till 215 milj. kr. Samfunden uppger att mellan 35 % och 50 % av utgifterna utgöres av lö-

ner som utbetalas inom landet. Den allmänna arbetsgivaravgift, som infördes 1 januari 1969, innebar sålunda en utgiftsökning, som är nära dubbelt så stor som motionärerna antagit. Enligt frikyrkorådets beräkningsgrunder bör årsutgifterna för den allmänna arbetsgivaravgiften anges till ca 1 milj. kr.

Sveriges frikyrkoråd instämmer i motionärernas uppfattning att det ur religionsfrihetssynpunkt icke är tillfredsställande att övriga trossamfund med avseende på relationerna till staten är i ett klart ekonomiskt underläge i jämförelse med Svenska kyrkan. Samhället bör eftersträva en likvärdig behandling av alla trossamfund även i ekonomiskt avseende. Motionärernas skäl för ekonomiskt stöd åt invandrarkyrkorna är synnerligen väl-motiverade.

Sveriges frikyrkoråd noterar med tillfredsställelse att motionärerna anser det naturligt att 1968 års beredning stat-kyrka bör framlägga förslag till slutgiltig lösning av den problematik motionen tar upp, och att man av denna beredning kan förvänta förslag om likvärdig behandling från samhällets sida av alla trossamfund. Motionens förslag om att det provisoriska stödet skall utformas generellt och efter principer, som anknyter till reglerna för bidragen till de politiska partierna, har Sveriges frikyrkoråd funnit vara avgörande för en positiv behandling av motionen.

Beträffande den allmänna arbetsgivaravgiften anför rådet bl. a. följande.

Några av Sveriges frikyrkoråds medlemssamfund har separat vänt sig till Kungl. Maj:t och påpekat den extra arbetsgivaravgiftens allvarliga ekonomiska konsekvenser för de fria trossamfunden. Därvid har också poängterats det besvärande i att begära större frivilliga gåvor av samfundsmedlemmarna för att kunna betala den extra arbetsgivaravgiften. I motsats till affärsföretag, borgerliga och kyrkliga kommuner, kan de fria trossamfunden inte kompensera sina ökade utgifter genom t. ex. prishöjningar eller skatteuttag. För Sveriges frikyrkoråd och dess medlemssamfund hade en befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften varit enklare och att föredraga. Om en sådan befrielse av tekniska skäl icke går att åstadkomma, vill Sveriges frikyrkoråd för sin del acceptera tanken på ett provisoriskt och generellt statligt stöd som kompensation för den allmänna arbetsgivaravgiften.

Rådet uttalar beträffande sin inställning till frågan om förhållandet mellan trossamfunden och staten m. m. i huvudsak följande.

Sveriges frikyrkoråd välkomnar alla samhällets åtgärder som främjar och stimulerar det frivilliga givandet till religiösa och ideella ändamål. Befrielse från gåvoskatt, inkomstskatt, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt för kyrkor och verksamhetslokaler är genom sin generella effekt ända ned till de små lokala enheterna omistlig. Frikyrkosamfunden har i likhet med andra organisationer under senare år i ökad omfattning erbjudits och mottagit allmänna medel för bl. a. ungdomsarbete, studiearbete, u-landsbistånd och folkhögskolor. Erfarenheterna av denna samverkan med samhället har varit goda. Sveriges frikyrkoråd genomför i vår en undersökning ibland medlemssamfunden, som avser att klarlägga hur man kan tänka sig ett framtida samarbete mellan trossamfunden och samhället. Resultatet av den undersökningen kommer inte att föreligga förrän hösten

1970. Rådet fäster därför stort avseende vid att motionen föreslår provisoriska åtgärder. Det är också möjligt att erfarenheter av det föreslagna stödet kan ge värdefulla anvisningar för utformningen av de framtida relationerna mellan samhället och trossamfunden.

Sveriges frikyrkoråd vill slutligen framhålla önskvärdheten av att eventuella bestämmelser för ett provisoriskt ekonomiskt stöd åt de fria trossamfunden och invandrarkyrkorna utarbetas i samförstånd med bidragsmottagarna.

Frikyrkorådet tillstyrker motionen.

Katolska biskopsämbetet anför att man för att förstå den katolska kyrkans ekonomiska villkor bör dela in dess medlemmar i två grupper nämligen de som från födelsen varit eller genom långvarig vistelse blivit bofasta i Sverige och de som relativt nyligen kommit till landet.

Biskopsämbetet anför vidare bl. a.

Den förra kategorin är givetvis de som både genom ekonomiska bidrag och genom egna frivilliga arbetsinsatser kan bära upp de katolska församlingarnas verksamhet. De nytillkomna för med sig behov av flera präster, av nya eller större kapell och kyrkor och inte minst en förväntan på kyrkans tjänare att bistå med råd och vägledning vid anpassningen till en ny tillvaro. Av lätt insedda skäl står invandrarnas bidrag till kyrkans ekonomi inte i någon proportion till de krav som invandringen skapar. Under hela efterkrigstiden har bland katolikerna i Sverige gruppen »nykomlingar» ökat snabbare än de »bofasta» med uppenbara konsekvenser för den ekonomiska grunden för kyrkans verksamhet.

Ytterligare ett par omständigheter har understrukit denna tendens. De allra flesta invandrade katoliker kommer från länder, där den katolska kyrkan inte främst varit beroende av frivilliga bidrag, och dessa har svårt att förstå den svenska situationen.

Ofta kan man förvänta att kyrkan i härkomstlandet kan bistå landsmän och trosförvanter i församlingen, som Svenska kyrkan utlandssvenskar. Majoriteten av de katolska invandrarna i Sverige kommer från länder som Polen, Jugoslavien, Ungern och Tjeckoslovakien där kyrkan inte är i ställningen att kunna göra någonting för utvandrare och landsflyktiga.

I Andra kammarens debatt den 18 mars om invandringspolitiken undrade herr Fagerlund »vem som skall betala de olika gruppernas präster. Vi måste komma ihåg att även de svenska prästerna i mycket stor utsträckning avlönas av församlingsmedlemmarna.» Ja, ett sådant tillstånd är förvisso eftersträvänsvärt. Men under ovan antydda omständigheter finns endast en metod att nå därtill: att göra ekonomiska motprestationer till ett villkor för att invandrarna skulle få tillgång till kyrkliga tjänster som dop, vigsel, nattvard och begravning likaväl som socialt-kurativa råd, hjälp och tröst. Ett sådant förhållningssätt är helt främmande för Biskopsämbetet, och vi kan utan svårigheter föreställa oss de skarpa reaktioner det skulle framkalla i den svenska offentligheten.

För att katolska invandrare i Sverige skall kunna åtnjuta någorlunda samma religiösa »service» som Svenska kyrkan tillhandahåller infödda svenskar, är man således hänvisad till utländska katolikers generositet. I länder med lägre levnadsstandard än Sverige och i konkurrens med hjälpbehoven i u-länderna är det begripligt om stödet till katolikerna i vårt land inte kommer i första rummet.

Ingenstädes i världen torde heller katolska präster leva på en i förhållande till landets genomsnittsinkomst så låg lön som i Sverige.

Svärigheten att möta invandrarnas behov ökade väsentligt genom religionsfrihetslagen 1951. Då genomfördes, helt i strid med föregående utredningsförslag och utan att berörda samfund beretts tillfälle att yttra sig över denna speciella reform, ett avskaffande av anteckning i folkbokföringen av annan samfundstillhörighet än Svenska kyrkan. De nära nog katastrofala följderna för pastoralvården bland icke-lutherska invandrare var helt visst inte avsedda, och har först på sistone börjat mera allmänt uppmärksammas. Det synes inte obilligt om statsmakterna på något sätt sökte gottgöra det avbräck som vållades främst de katolska och ortodoxa kyrkornas verksamhet.

Katolska kyrkan är en av landets allra största »invandringsorganisationer». Den har bland sina medlemmar ca 45 000 invandrare, d. v. s. ung. var fjärde invandrare från icke-nordiskt land. Och detta är inget kollektivt eller automatiskt medlemskap, utan förutsätter personlig kontakt mellan invandrare och församling, på intet sätt förmedlad eller underlättad av offentliga organ.

Den ortodoxa kyrkan med sin svagare och mera splittrade struktur kan helt visst sägas vara i en ännu svårare ställning än den katolska, men har också blivit föremål för stödåtgärder från såväl Svenska kyrkans som statens sida. Uttalanden från Invandrarverket har kunnat tolkas så, att man av förhållandet att Svenska kyrkan inte funnit anledning eller möjlighet att stödja katolsk pastoralvård bland invandrare, hade dragit den oriktiga slutsatsen att behov eller önskemål om hjälp inte förelåg.

Det är överhuvud ägnat att förvåna att Invandrarverket med sin inriktning på anpassningsfrågorna i vid bemärkelse och deklarerade målsättning att samarbeta med invandrarnas egna organisationer hittills inte tagit någon kontakt med Katolska biskopsämbetet eller Ortodoxa-katolska samarbetskommittén.

Ett provisoriskt anslag till katolska kyrkan, sådant som föreslås i motionen, skulle ge Biskopsämbetet möjligheter att kartlägga, planera och samordna insatserna för invandrarna, att bygga upp fortlöpande kontakter med myndigheter och statliga organ och att väsentligt förbättra de utländska prästernas samhällsorientering.

Katolska kyrkans trångmål i Sverige i dag beror som vi ovan visat på den stora invandringen av katoliker till ett land där antalet tidigare var synnerligen obetydligt. Dess problem är såtillvida helt andra än de fria samfundens. Men katolska kyrkan hoppas att dess karaktär av »invandrarkyrka» skall vara övergående. Den vill vara ett samfund för svenskar och blivande svenskar, och söker så snabbt och så långt det är möjligt att förena de många skilda invandernationaliteterna till integrerade svenska församlingar. Av detta skäl finns det principiellt och på längre sikt mycket som talar för att frågan om samhälleligt stöd till dess verksamhet inte behandlas endast inom ramen för invandringspolitiken, utan som i föreliggande motion i samband med övriga fria samfund i Sverige.

Mosaiska församlingen anför följande.

Mosaiska församlingen har under det senaste året mottagit en mycket betydande invandring från huvudsakligen Polen men även vissa andra Öst-europeiska stater. Det har varit vår strävan att försöka ge dessa invandrare, som ofrivilligt sökt sig en fristad i Sverige, en ny tillvaro med mänskliga

kontakter. Givetvis har det för dessa människor uppstått många och svåra anpassningsproblem av såväl ekonomisk som mänsklig natur. Vår församlings resurser har varit mycket begränsade. I vår strävan att söka integrera dessa invandrare i det svenska samhället skulle ökade ekonomiska resurser vara av avgörande betydelse. Vi har därför med tillfredsställelse noterat ovannämnda motion och det är vår förhoppning att utskottet måtte uttala sitt fulla stöd för de föreslagna åtgärderna.

Utskottet

Motionernas syfte är att ett provisoriskt ekonomiskt stöd skall lämnas till de fria kristna samfunden och till invandrarkyrkorna.

Årets riksdag har i mitten av mars behandlat statsutskottets utlåtande nr 35 i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande invandringspolitiken. I detta sammanhang behandlades även bl. a. ett motionspar (I: 700 och II: 811), vari föreslogs ett anslag på en miljon kronor till religiösa grupper bland invandrare. Stödet avsågs vara provisoriskt. Statsutskottet fann inte skäl för en särskild medelsanvisning enligt motionsförslaget utan ansåg att motionernas allmänna syfte finge tillgodoses inom ramen för tillgängliga medel bl. a. i samband med pågående försöksverksamhet. Riksdagen godkände statsutskottets förslag.

Mot bakgrunden av vad sålunda förekommit anser sig utskottet inte böra tillstyrka någon framställning till Kungl. Maj:t beträffande ekonomiskt stöd till invandrarkyrkorna. Det kan i detta sammanhang erinras om att invandrarutredningen prövar de med invandrarnas anpassning sammanhängande problemen.

Vad gäller motionärernas förslag om ekonomiskt stöd till de fria kristna samfunden vill utskottet framhålla att utskottet hyser förståelse för samfundens oro för sin ekonomiska situation. En sådan särbehandling av samfunden som ett bifall till förslaget skulle innebära inget emellertid vissa betänkligheter och kan få konsekvenser som nu är svåra att överblicka. Enligt utskottets mening bör statens ekonomiska engagemang i den kyrkliga verksamheten vara grundat på en samlad bedömning av denna verksamhet i alla dess former, och ställningstaganden som kan innebära att en kommande översiktlig prövning av hithörande frågor föregrips bör undvikas. Övervägande skäl synes således utskottet tala för att det förslag som är att vänta från beredningen stat—kyrka avvaktas.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att motionen II: 1146 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 maj 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s), Hedlund (s), Axel Kristiansson (cp), Helge Karlsson (s), Hansson (s), Ove Karlsson (s) och Axelson (fp) samt fru Florén-Winther (m) och herr Andreasson (cp);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Haglund (s), Rimås (fp), Nilsson i Båstekille (m), fru Ekroth (s), herrar Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Wiklund i Härnösand (s), Andersson i Örebro (fp), fröken Åsbrink (s) och herr Rosqvist (s).

Reservationer

1) av fröken Åsbrink (s) och herr Rosqvist (s), vilka ansett att dels utskottets yttrande från och med det stycke som börjar »Årets riksdag» bort ha följande lydelse:

»Det ekonomiska stödet från samhällets sida till de fria och frivilliga organisationerna har efter hand utökats. Sålunda utgår ekonomiska bidrag till de politiska partierna, idrottsorganisationerna och nykterhetsrörelsen. Motiveringen för detta stöd har varit att deras verksamhet är samhällsnyttig. En grupp folkrörelser som kommit att ställas utanför är de fria kristna samfundet. Självklart åtnjuter dessa liksom andra organisationer bidrag till studiecirkel och ungdomsgrupper inom ramen för de generella bestämmelser som gäller. Däremot utgår inte stöd åt deras allmänna verksamhet från statens sida. På sina håll lämnas dock kommunala anslag.

De fria kristna samfundens kostnader har stigit betydligt i samband med nybyggnation av kyrkor och samlingslokaler på grund av dels den allmänna kostnadsstegringen, dels de större standardkrav som ställes i ett modernt samhälle, dels det långt mera differentierade lokalbehovet (ungdomslokaler), dels urbaniseringen, som tvingar fram nybyggnation i tätorterna. Till byggnadskostnaderna kommer så lönekostnaderna. De fria kristna samfundet har i dagens läge enligt uppgifter från Sveriges frikyrkoråd en sammanlagd lönesumma på ca 100 milj. kr.

I förhållande till svenska kyrkan befinner sig de fria kristna samfundet i klart ekonomiskt underläge. Svenska kyrkan har uttaxeringsrätt och åtnjuter sedan några år betydande skatteutjämningsbidrag medan de fria kristna samfundet helt måste lita till insamlade medel. Från religionsfrihetssynpunkt är denna skillnad inte tillfredsställande. Stat—kyrka-beredningen arbetar givetvis också med denna frågeställning. Ett förslag om likvärdig behandling från samhällets sida är troligen att förvänta från denna utredning.

I detta sammanhang måste man också beakta behovet att i ekumenisk anda stöda de kyrkor och samfund, som genom den ökande invandringen till vårt land fått stora och viktiga uppgifter bland invandrargrupperna.

Invandrarkyrkornas största sociala betydelse är deras kurativa uppgif-

ter för dem som bosatt sig här i landet. Kyrkorna är ofta den sammanbindande länken. Hithörande frågor är föremål för invandrarutredningens uppmärksamhet. Då utredningens resultat emellertid inte kan tänkas omsättas i åtgärder förrän om några år skulle det vara lyckligt om man i väntan på dess förslag skulle kunna ge invandrar kyrkorna trygghet genom ett årligt statligt anslag. Hithörande frågor ligger inom området också för stat—kyrka-beredningens arbete, men då även denna utrednings resultat ligger ett antal år fram i tiden och det är just nu invandrar kyrkornas behov av stöd ter sig särskilt aktuellt finner utskottet angeläget att man tillgodoser de akuta behoven genom ett provisoriskt ekonomiskt stöd i väntan på ovannämnda utredningars förslag. Stödet kan förslagsvis ges en mera generell utformning och utbetalas till centrala förvaltningen inom samfundet eller motsvarande organ som kan anses lämpligt.»;

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse

»att riksdagen med bifall till motionen II: 1146 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag snarast möjligt om ett provisoriskt ekonomiskt stöd till de fria kristna samfundet och invandrar kyrkorna».

2) av herrar *Axel Kristiansson* (cp), *Axelson* (fp), fru *Florén-Winther* (m), herrar *Andreasson* (cp), *Rimås* (fp), *Nilsson* i Bästekille (m) och *Johansson* i Skärstad (cp), vilka ansett att

dels utskottets yttrande från och med den mening i fjärde stycket som börjar med »En sådan» bort ha följande lydelse:

»Som framhålles i motionen har de kristna samfundens kostnader stigit bl. a. i samband med byggnation och samlingslokaler. Därtill kommer mervärdesskatten. Införandet av allmänna arbetsgivaravgiften har ökat de fria kristna samfundens årsutgifter med ca en miljon kronor. Utskottet delar den av Sveriges frikyrkoråd i remissyttrandet framförda uppfattningen att en befrielse från den allmänna arbetsgivaravgiften varit enklare och att föredraga. Vid årets riksdag har i bevillningsutskottets betänkande nr 10 behandlats motioner om befrielse för fri- och lågkyrkliga organisationer att betala arbetsgivaravgift. Bevillningsutskottets majoritet fann inte skäl att tillstyrka bifall till motionerna. Riksdagen godkände bevillningsutskottets förslag. Då en sådan befrielse alltså inte gått att åstadkomma vill utskottet tillstyrka ett provisoriskt ekonomiskt stöd till de fria kristna samfundet som kompensation för de genom statliga åtgärder ökade omkostnaderna.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse

»att riksdagen i anledning av motion II: 1146 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag snarast möjligt om ett provisoriskt ekonomiskt stöd till de fria kristna samfundet».